

nyezetnek vett, és csak ma látja meg típus voltukat; vagy mi minden rejlik a csak futólag meglátott arcokban, egy-egy elkapott beszéd-töredékben, néhány nehezen összefüggésbe hozható mozdulatban. Így a portrék nem valamely hős belső alakulását formázzák, hanem a külső figyelő rakja össze őket az elkapott, látható pillanatokból. A történés, a pszichológiai produkció az íróban zajlik, ahogy a megismerés logikája és nem a cselekvés időrendje szerint felidézett jellemző jelenetekből, megnyilvánulásokból összerak egy emberi sorsot, ahogy utólag végre megérti őket.

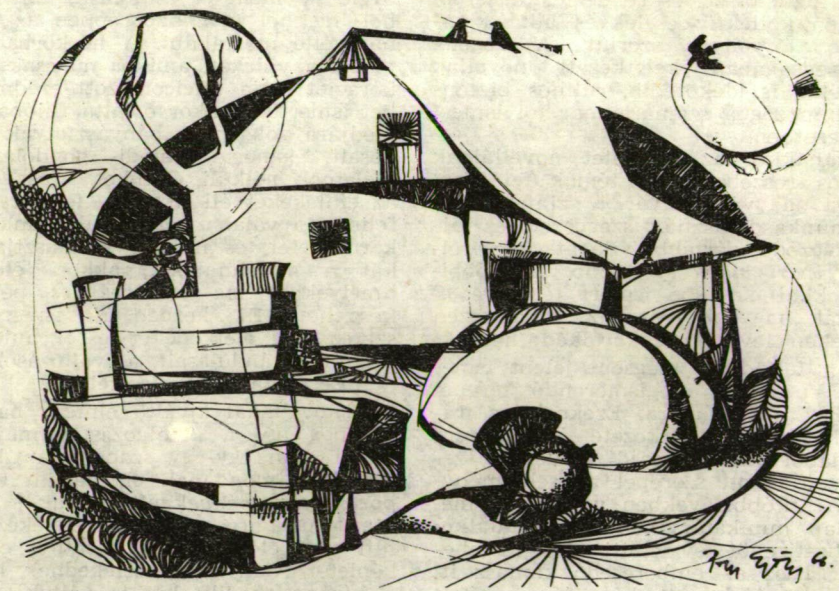
Ez a megértés Baráthnál nem csak az ember pszichikai feltárását jelenti, inkább az egyedi történésben jelenlevő tipikus társadalmi képlet felismerését. Így olyan problémákkal is foglalkozik ez írásokban, amelyek nem csak egyedi élmények, vagy egy táj couleur locale-jához tartoznak, hanem épp ez írásokkal egy időben már a gazdasági tervezés és a publicisztika témáivá is váltak: ingázás és kétlakosság, vidéki ipartelep szociológiai képlete, munkásszállás és megtelepedés, munkaerő-vándorlás és cigánykérdés stb.

Az így — emberi és társadalmi meghatározóival — fejtegetett portrék mind

belesimulnak egy közös környezetbe. Részletező, szinte szakpontosság, és az emlékező hol ironikus, hol magyarázó általánosításai egészítik ki egymást e láttató környezetrajzban. A kötet legmaradandóbb élménye az Eger—Diósgyőr—Edelény—Barcika határolta bányászfalvak hangulata. Ezt még a vázlatosabb, újságírósbab rajzok is képesek magukban hordozni. E felé a közös milió felé zökkeneti az olvasót különben mindegyik írás zárása tudatosan is: a főhős kilép a képből, a többiek maradnak, még beszélnek egy keveset róla, aztán az élet megy tovább — majd jönnek újabbak, vagy ő tűnik fel később egy-egy faluval távolabb.

A *Tűz és korom* olvasásakor azt hittem, hogy Baráth mozaiktechnikája már túlérett, ismételtetetlen, e kötet jelzései után az az érzésem, hogy csak egy rendszerező történet ötlete hiányzik, mely mágnesként, az előzőhöz hasonlóan egyetlen regénybe kényszerítheti ezeket a portrékat. Egy átfogó koncepcióra van szüksége, ahol ennek a nagyon is széthúzó világnak alakjai nem kilépnek a novella végén, hanem egy nagyobb regény, és egy rendezetebb élet alkotóivá válhatnak. (*Szépirodalmi Könyvkiadó 1966.*)

KABDEBŐ LÓRÁNT

Papp György: Parasztudvar